

AKAA-VALKEAKOSKI-HÄMEENLINNA

Voimajohtolinjan suunnittelualueen arkeologinen inventointi 2024

Tilaaaja:
Destia Oy

Toteuttaja:
Heilu Oy

Sisällysluettelo

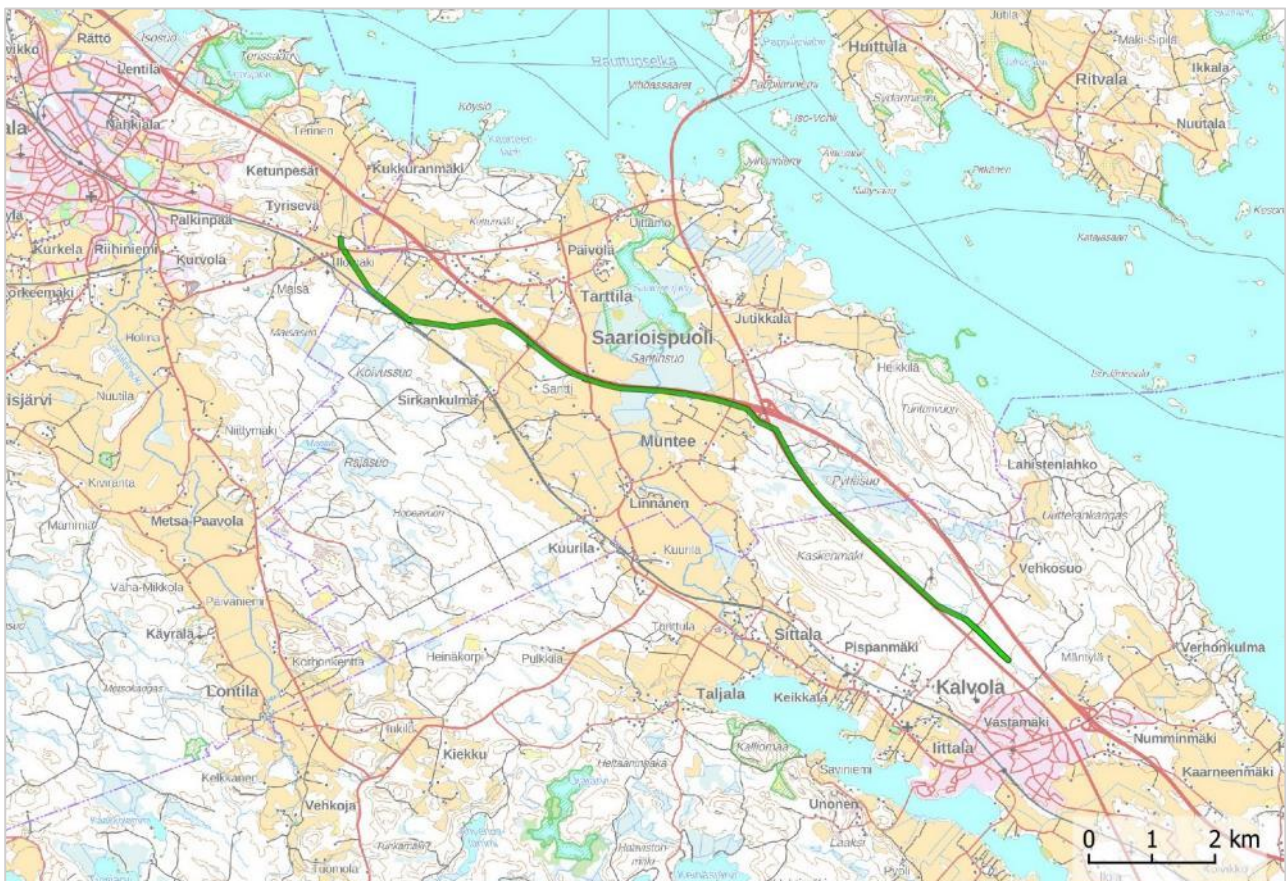
1. Johdanto	4
2. Inventointialueen taustatietoja	5
3. Tutkimusmenetelmät	8
3.1. Esityöt	8
3.2. Maasto- ja jälkityöt	8
4. Havainnot	9
5. Yhteenveto	11
6. Arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet	12
Kiinteät muinaisjäännökset	13
1. Pöllönmäki	13
2. Alavi	15
3. Hämeenlinnantie	16
4. Pyhäsuo 8	18
5. Pyhäsuo 9	20
6. Pyhäsuo 6	21
7. Hämeenlinnantie 2	22
8. Vehkosuontie	24
Lähteet	26

AKAA-VALKEAKOSKI-HÄMEENLINNA

Voimajohtolinjan suunnittelualueen arkeologinen inventointi 2024

Tiivistelmä

Heilu Oy toteutti Hämeenlinnan Kalvolan, Valkeakosken Tarttilan ja Akaan Tyrisevän alueille suunnitellun voimajohtolinjan alueen arkeologisen inventoinnin 29.-30.7.2024. Inventoitavan linjan pituus oli noin 13 kilometriä ja sen aluetta tarkasteltiin sadan metrin leveydeltä. Linjan läheisyydestä tunnettiin kaksi kiinteää muinaisjäännöstä ennen inventointia. Maastotöissä linjan alueelta havaittiin kuusi uutta kiinteää muinaisjäännöstä. Yksi uusista kohteista on 1800-luvun kipinäaita ja viisi muuta ovat elinkeinohistoriallisia työ- ja valmistuspaikkoja, joko hiili- tai naurishautoja tai muita maakuoppia.

Kartta 1. Lähestymiskartta. Suunnitellun voimajohtolinjan kulku on merkitty vihreällä. MK 1: 120 000.

Arkistotiedot

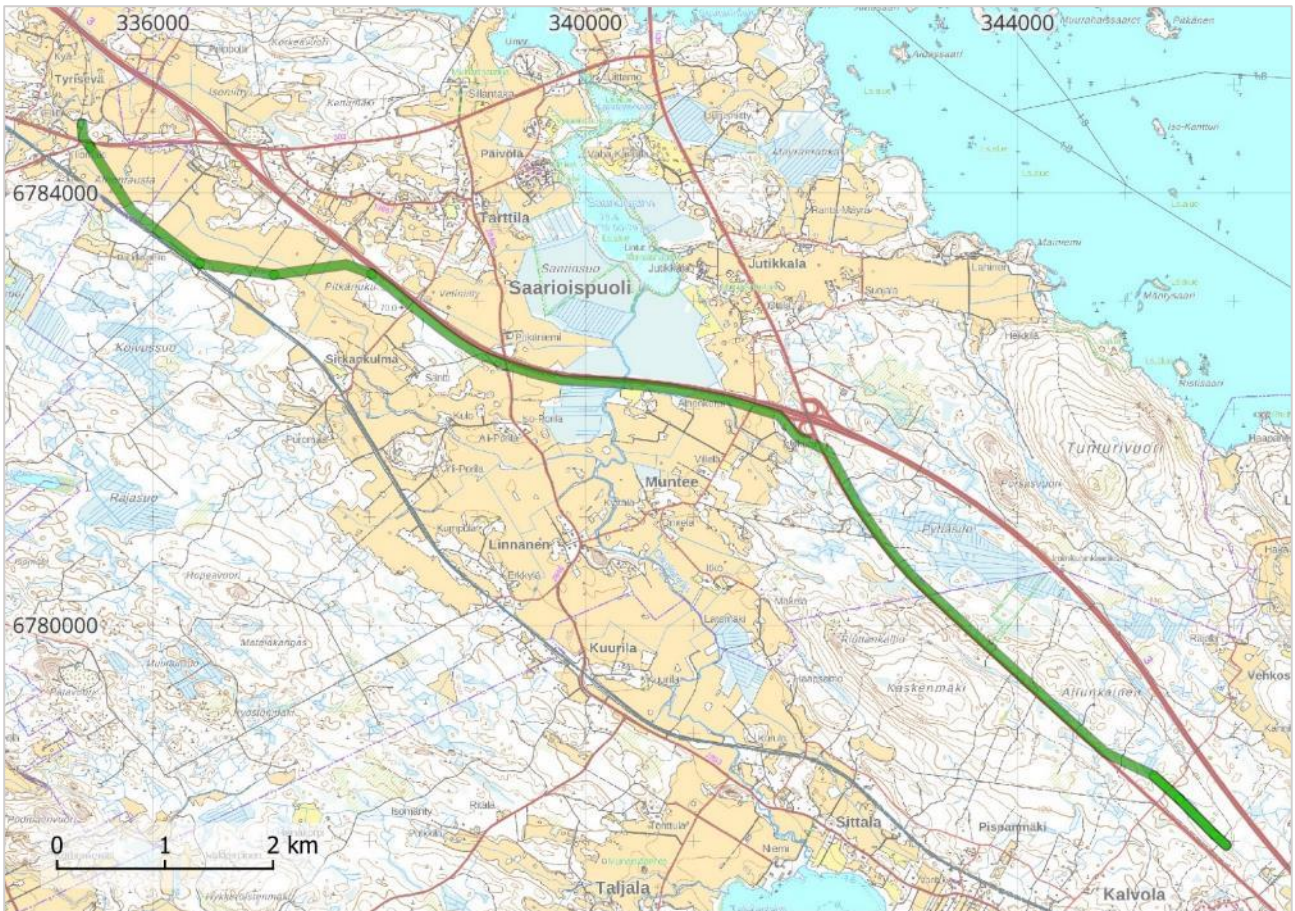
Tutkimustyyppi:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuksen tekijä:	Heilu Oy/ FM Sinikka Kärkkäinen
Kenttätöaika:	29.-30.7.2024
Tutkimusten rahoittaja:	Destia Oy
Lähialueen aikaisemmat tutkimukset:	- Jussila, Timo ja Sepänmaa, Timo 2013. Akaa-Valkeakoski-Hämeenlinna vesihuoltolinjan muinaisjäännösinventointi 2013. Mikroliitti Oy. - Poutiainen, Hannu & Bilund, Antti 2012. Valkeakoski, Jutikkalan itäpuolen osayleiskaava-alueen eteläosan (Pyhäsuu) muinaisjäännösinventointi 2012. Mikroliitti Oy. - Taivainen, Jouni 2007. Maakaasuputkilinjainventointi Hämeenlinna-Lempäälä 2007. Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset. Museovirasto.
Taustakartat:	Maanmittauslaitoksen karttakuvapalvelu (WMTS) 07-08/2024
Käytetty koordinaatisto:	ETRS-TM35FIN, korkeus N2000

Kansikuva: Voimajohtolinjan suunnittelualue kulkee Kuurilantien itäpuolisen peltoalueen poikki Saarioispuolen lounaispuolella. Kuvattu luoteeseen.

Raportin kuvat: Sinikka Kärkkäinen

1. Johdanto

Destia Oy:llä on käynnissä 2x110 KV voimajohdon yleissuunnitteluhanke Valkeakosken, Akaan ja Hämeenlinnan alueilla. Lyhyt osuus linjan luoteispäästä kuuluu Akaaseen, keskiosa Valkeakoskeen ja kaakkoispuoli Hämeenlinnaan. Linja alkaa lännessä Tyrisevässä sijaitsevalta sähköasemalta ja kulkee kaakkoon Hämeenlinna-Tampere- välisen junaradan varteen. Sieltä se kääntyy itään ja kulkee Helsinki-Tampere- moottoritien (E12) eteläreunaa Hämeenlinnan/ Kalvolantien (tie 130) liittymään saakka, josta edelleen Kalvolantien viertä pitkin Kalvolan pohjoispuolelle. Inventoitavan linjan pituus on noin 13 kilometriä. Suunnittelualueen läheisyydessä on tiedossa muutamia muinaisjäännöskohteita ja alueella tuli tehdä arkeologinen yleisinventointi. Destia Oy tilasi arkeologisen inventoinnin Heilu Oy:ltä, ja FM arkeologi Sinikka Kärkkäinen teki alueen maastotyöt heinäkuun 2024 lopussa.

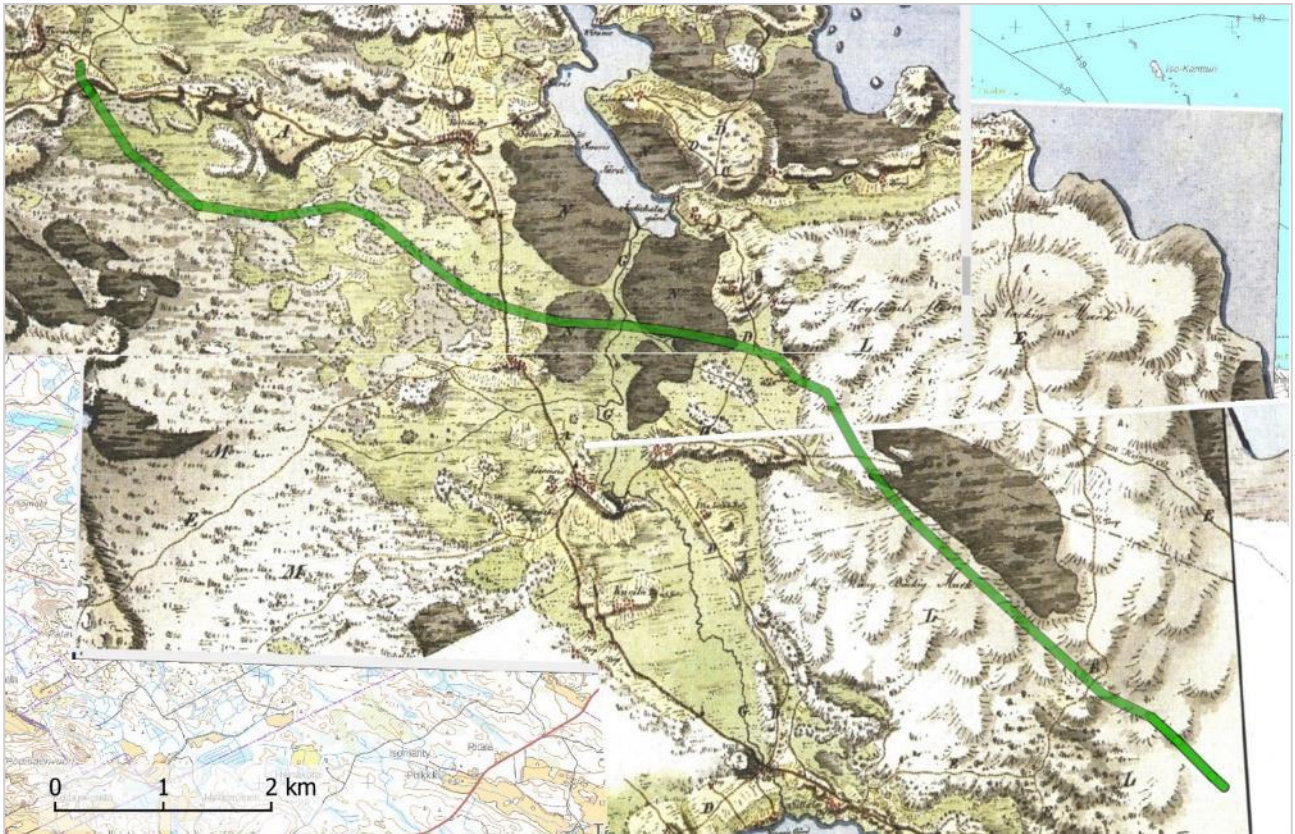
Kartta 2. Inventoitava linja kulkee Tyrisevän sähköasemalta Kalvolan pohjoispuolelle. MK 1: 70 000.

2. Inventointialueen taustatietoja

Inventoitava voimajohtolinja sijoittuu kolmen kunnan alueelle, joiden historiallinen tausta on polveileva kuntaliitoksineen ja pitäjänmuodostuksineen. Akaaseen kuuluva linjan luoteispää on aiemmin ollut Toijalaa. Suurin osa linjasta (linjan keskiosa) kuuluu nykyisin Valkeakoskeen, joka on entistä Sääksmäkeä. Nykyisin Hämeenlinnaan kuuluva linjan kaakkoisosa taas on entistä Kalvolan kuntaa. Valkeakosken ja Hämeenlinnan välillä kulkee myös Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen raja. Inventoitava linja kulkee useiden historiallisen ajan kylien (Tyrisevä (Tyrsävä), Terinen, Tarttila, Sohlberg, Linnainen, Maatjala, Jutikkala, Wieremunda (Munttee), Onnela, Sittala ja Keikkala) maiden halki. Vanhimpia aluetta kuvaavia historiallisia karttoja ovat 1600- luvun maakirjakartat ja 1700-1800-luvun isojakokartat sekä kuninkaankartasto. Karttojen mukaan suunnittelulinja kulkee pääosin kylien takametsien ja niittyjen halki. Senaatinkartalla linjan läheisyydessä on muutama torppa (esim. Ukura), jotka ovat yhä asuttuja tiloja. Alueen kylien välillä on kulkenut historiallinen tai jopa rautakaudelle ajoittuva Hämeenlinnasta Tammerkoscalle kulkeva Hiidentie, joka risteää kahdessa kohdassa voimajohtolinjan kanssa.

Voimajohtolinjan suunnittelualueella ja läheisyydessä on tehty muutamia arkeologisia tutkimuksia aikaisemmin. Jouni Taivainen on inventoinut Hämeenlinna-Lempäälä välisen maakaasuputkilinjan vuonna 2007. Mikroliitti Oy (Poutiainen & Bilund) on tehnyt Valkeakosken Jutikkalan itäpuolen (Pyhäsuon) osayleiskaava-alueen inventoinnin vuonna 2012 ja Akaa-Hämeenlinna välisen vesihuoltolinjan inventoinnin vuonna 2013 (Jussila & Sepänmaa). Heilu Oy:n Riku Kauhanen ja Kalle Luoto ovat tehneet Akaan historiallisen ajan kylätonttien arkistotutkimuksen vuonna 2021. Kalle Luoto on selvittänyt myös Hiidentien kulkua Pirkanmaan historiallisesti merkittävät tiet- julkaisussa (2011).

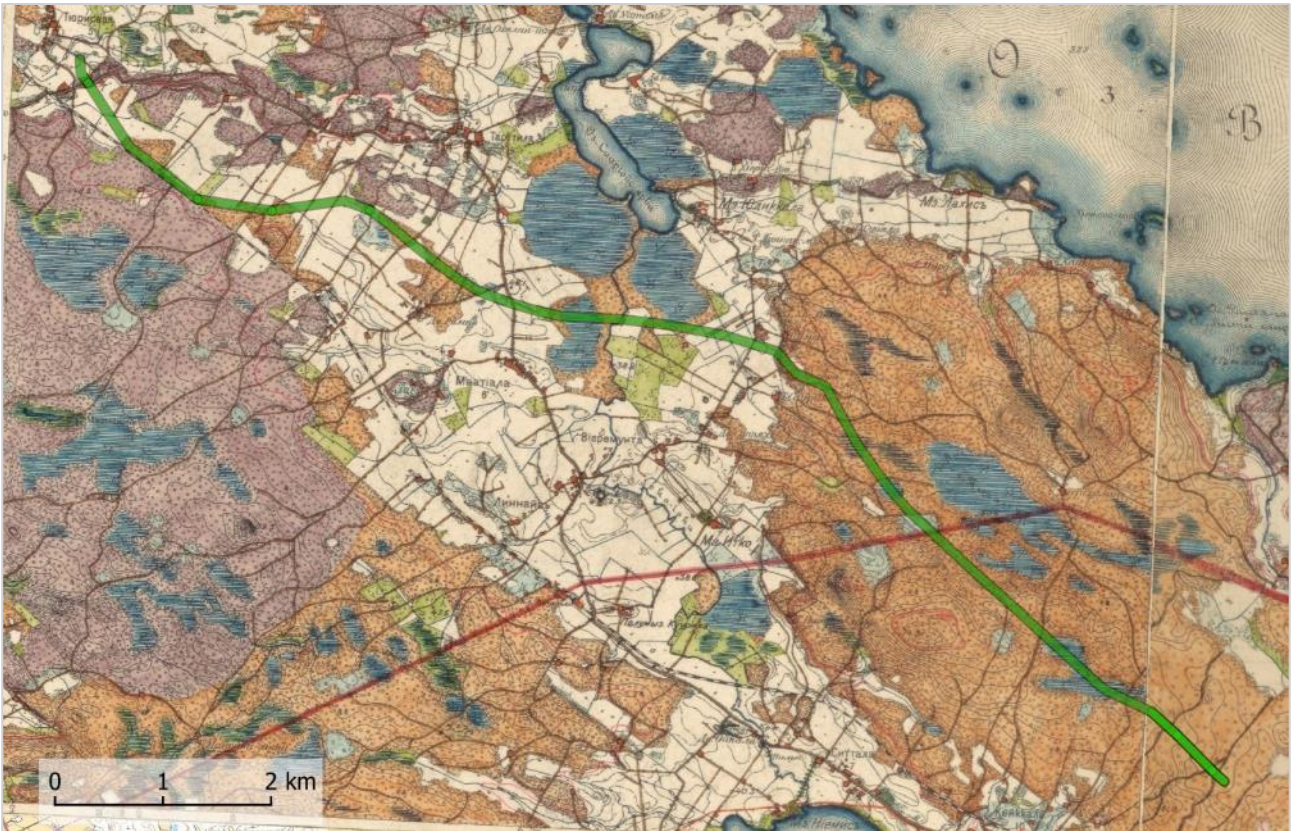
Linjan tarkastelualueella, eli 100 metrin säteellä, ei sijainnut tunnettuja arkeologisia kohteita ennen inventointia, mutta linjan välittömästä läheisyydestä tunnettiin kaksi kiinteää muinaisjäännöstä. Toinen tunnetuista kohteista, *Alavi* (1000024648), on historiallisen ajan kipinäaita ja toinen, *Pyhäsuo 6* (1000023143), on tervahauta.

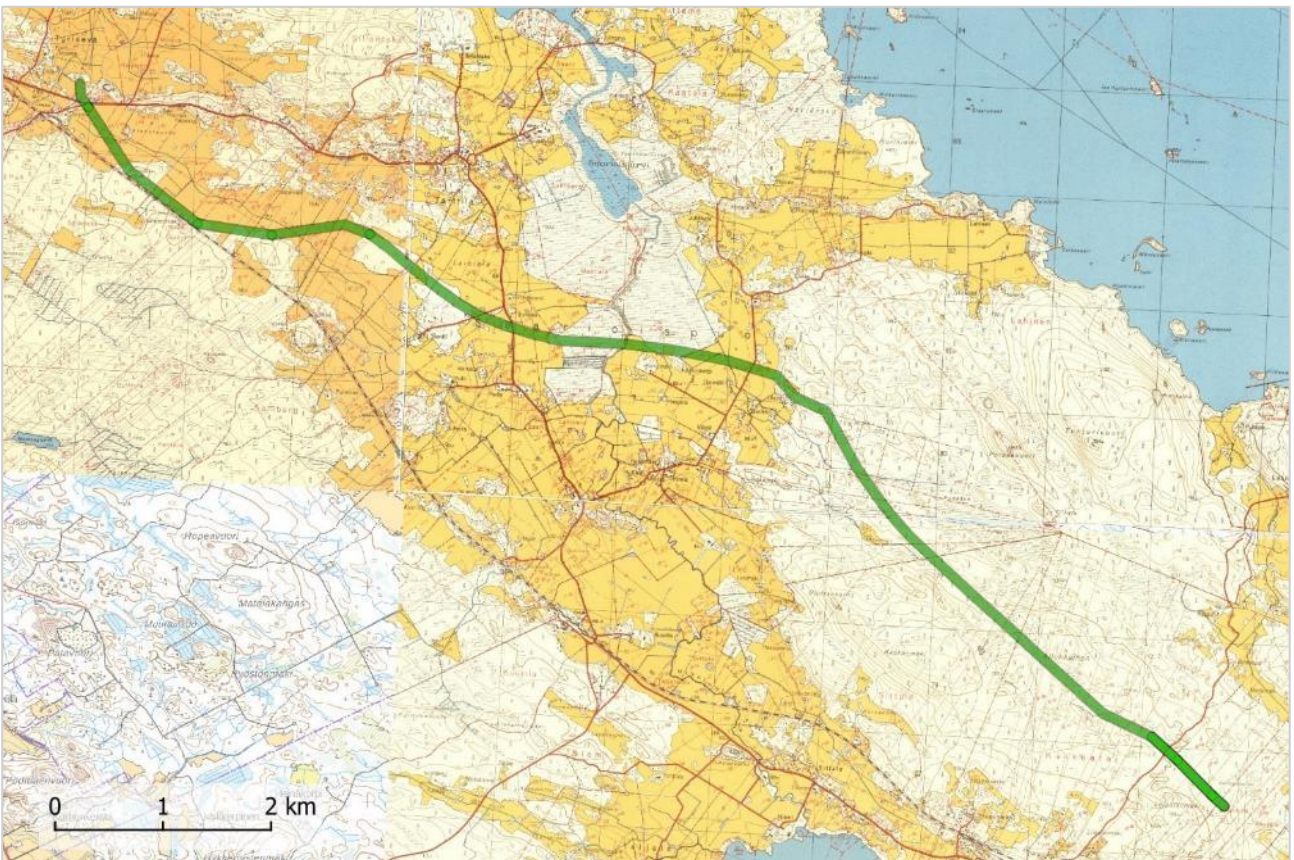
Kartta 3. Voimajohtolinjan kulku Kuninkaankartaston kartalle asemoituna.

Kartta 4. Linjan kulku Sääksmäen ja Kalvolan pitäjänkartoilla. Linjan luoteisosan pitäjänkarttaa ei ollut saatavilla inventointia tehdessä (oli digitoinnissa).

Kartta 5. Linjan kulku 1800-luvun lopun senaatinkartalla.

Kartta 6. Linjan kulku 1950-luvun peruskartoilla.

3. Tutkimusmenetelmät

3.1. Esityöt

Inventointia valmisteltaessa etsittiin linjan aluetta kuvaavat historialliset kartat (maakirja-, toimeenpano-, isojako-, pitäjän-, senaatin- ja peruskartat) Kansallisarkiston ja Maanmittauslaitoksen arkistoista. 1900-luvun peruskartat ladattiin Maanmittauslaitoksen Vanhat painetut kartat-sivustolta. Kuninkaankartastoa tarkasteltiin Timo Meriluodon Kapsi-karttasivustolta. Historialliset kartat asemoitiin nykykartan päälle QGIS-ohjelmalla. Vanhoista kartoista tarkasteltiin arkeologisesti mielenkiintoisia kohtia, kuten vanhoja asuinpaikkoja ja rajamerkkejä sekä muita muuttuneen maankäytön kohtia sadan metrin säteellä voimajohtolinjan kohdalta.

Esitöiden aikana alueen aikaisempia arkeologisia tutkimuksia käytiin läpi ja tunnettujen kohteiden tiedot tarkastettiin. Tutkimusraportteja ja tietoja haettiin Museoviraston ylläpitämästä Kulttuuriympäristön palveluikkunasta (www.kyppi.fi). Alueellisilta vastuumuseoilta tiedusteltiin linjan alueelta ja välittömästä läheisyydestä tehdyt mahdolliset uudet irtolöydöt tai muut ilmoitukset. Esitöiden aikana käytiin läpi myös Maanmittauslaitoksen rinnevarjoste-aineisto (5 p) sekä varjostettu korkeusmalli arkeologisesti mielenkiintoisten maastonmuotojen, kuten elinkeinohistoriallisten muinaisjäännösten, havaitsemiseksi.

3.2. Maasto- ja jälkityöt

Allekirjoittanut teki hankealueen maastotyöt 29.-30.7.2024. Linjan alueelta tarkastettiin jalkaisin kaikki esitöiden aikana rinnevarjosteesta sekä vanhoista kartoista havaitut kohteet ja anomaliat. Samalla tehtiin silmämääräistä havainnointia ja uusien havaintojen kohdalle tehtiin pieniä lapionpistoja. Maastotöiden yhteydessä tarkastettiin linjan läheisyydessä sijainneet tunnetut kiinteät muinaisjäännökset ja tarkasteltiin niiden ympäristöä. Inventoinnissa tehdyt havainnot dokumentoitiin valokuvin ja muistiinpanoin. KäsiGPS-paikanninta (Garmin Montana 680, tarkkuus +/- 5–10 m) käytettiin havaintojen sijaintien sekä kuljettujen reittien tallentamiseen.

Inventointiraportti laadittiin elokuussa 2024 alussa ja siihen liittyvät kartat piirrettiin puhtaaksi QGIS-paikkatieto-ohjelmalla. Uusille muinaisjäännöskohteille määriteltiin tarkka sijainti ja aluerajaus inventointihavaintojen sekä 5p laserkeilausaineiston mukaan.

4. Havainnot

Inventoinnissa havaittiin kuusi uutta kiinteää muinaisjäännöstä. Yksi uusista kohteista on Hämeenlinna-Tampere- junaradan vieressä kulkeva kipinä-aita (raportin kohde 1 Pöllönmäki). Hämeenlinnan ja Tampereen välinen rata valmistui vuonna 1876. Kipinäaitoja rakennettiin tietävästi vain 1800-luvun puolella, ei enää 1900-luvulla. Toinen ennen inventointia tunnetuista kiinteistä muinaisjäännöksistä on myös kipinäaita (raportin kohde 2 Alavi), joka tarkastettiin inventoinnin yhteydessä.

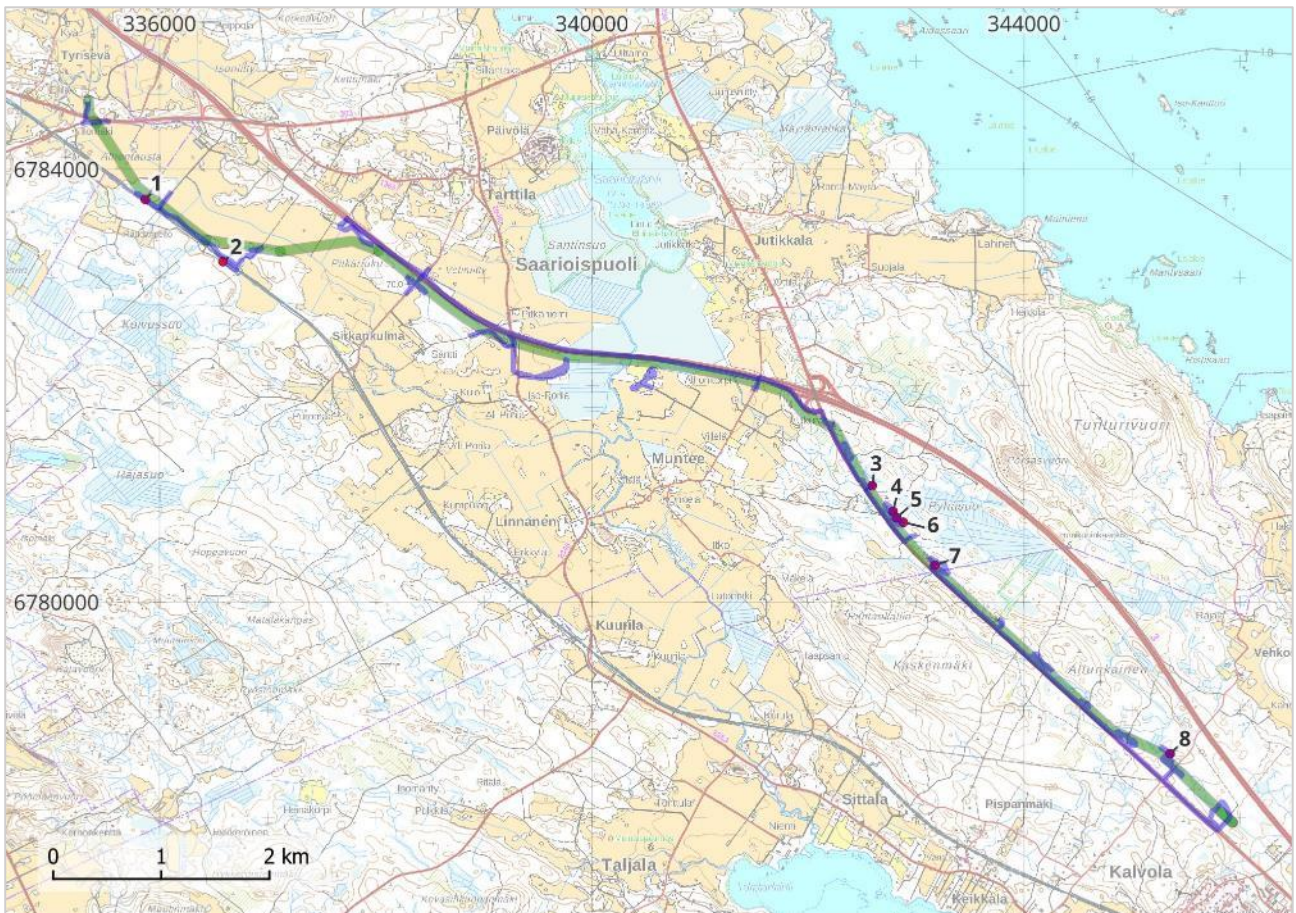
Muut viisi uutta kiinteää muinaisjäännöstä ovat todennäköisesti historialliseen aikaan ajoittuvia elinkeinohistoriallisia kuoppajäännöksiä. Kolme kohteista on naurishautoja (raportin kohteet 4, 7 ja 8) ja yksi kohde on mahdollisesti hiilihauta (kohde 3). Yhden kuoppakohteen (kohde 5) tyyppi ei selvinnyt inventoinnissa. Em. kuopat havaittiin tunnetun kiinteän muinaisjäännöksen (kohde 6, Pyhäsuu 6) tarkastuksen yhteydessä. Kuopat voivat liittyä historialliseen elinkeinotoimintaan, tai muuhun, modernimpaan maankäyttöön.

Voimajohtolinjan keskiosa kulkee Saarioispuolen kosteikkoalueen halki. Vedenpinta on ollut korkeammalla rautakaudella ja laskenut useamman metrin vielä historiallisellakin ajalla. Saarioisjärven rannoilta tunnetaan runsaasti esihistoriallisia muinaisjäännöskohteita (esim. Jutikkalan kartanon alueelta), jonka vuoksi kosteikkoalueen reunoja tarkasteltiin inventoinnin yhteydessä. Koivumäen tilan luoteispuolella on katajaista metsäaluetta ja kesantopeltoa. Paikka on potentiaalisen oloinen rautakautta ajatellen, mutta mielenkiintoisin alue ei ulottunut inventoitavan linjan alueelle. Moottoritien etelälaidassa alue on tasaista ja matalaa kosteikkoa. Saarioispuolen kosteikkoalueen länsipuolinen peltoalue oli inventointihetkellä peitteinen, eikä pintapoiminta ollut mahdollista.

Historiallinen Hiidentie on kulkenut Saarioispuolen länsipuolella Linnaisista Tarttilaan nykyistä Kuurilantietä pitkin. Voimajohtolinjan suunnittelualue risteää Hiidentien linjauksen kanssa Saarioispuolen lounaispuolella, moottoritien eteläpuolella. Toisen kerran Hiidentie risteää voimajohdon kanssa Ilomäen alueella Tyrisevässä. Molempia kohtia tarkasteltiin maastossa, mutta voimajohtolinjan suunnittelualueelta ei havaittu säilyneitä tieraunioita. Alueiden maasto on muokkaantunut modernin maankäytön seurauksena.

Kuva 1. Koivumäen tilan takana on kallioinen ja katajaa kasvava mäki-alue, joka vaikuttaa arkeologisesti mielenkiintoiselta.

Kartta 7. Linjan alueen kiinteät muinaisjännökset (1-8) ja maastossa tarkastetut alueet (sinisellä). MK 1: 70 000.

5. Yhteenveto

Heilu Oy teki Valkeakosken Tarttilaan suunnitellun 2x110 KV voimajohtolinjan suunnittelualueen arkeologisen inventoinnin heinäkuussa 2024. Linjan välittömästä läheisyydestä tunnettiin ennalta kaksi kiinteää muinaisjäännöstä, historiallisen ajan kipinäaita ja tervahauta. Inventoinnissa havaittiin kuusi uutta kiinteää muinaisjäännöstä, toinen kipinäaita ja viisi elinkeinohistorialliseen aikaan liittyvää kuoppajäännöstä. Kolme niistä on todennäköisesti naurishautoja ja yksi on mahdollisesti hiilimiilu. Yhden kuoppakohteen luonne ei inventoinnissa selvinnyt.

Pälkäneellä
7.8.2024
Sinikka Kärkkäinen
Heilu Oy

6. Arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet

Kartta 8. Voimajohtolinjan alueen kiinteät muinaisjäännökset (1-8). MK 1: 70 000.

Nro	Nimi	Tunnus	Status	Tyyppi
1	Pöllönmäki	uusi kohde	kiinteä muinaisjäännös	kivirakenteet, kiviaidat
2	Alavi	1000024648	kiinteä muinaisjäännös	kivirakenteet, kiviaidat
3	Hämeenlinnantie	uusi kohde	kiinteä muinaisjäännös	työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut
4	Pyhäsuu 8	uusi kohde	kiinteä muinaisjäännös	työ- ja valmistuspaikat, nauriskuopat
5	Pyhäsuu 9	uusi kohde	kiinteä muinaisjäännös	työ- ja valmistuspaikat, maakuopat
6	Pyhäsuu 6	1000023143	kiinteä muinaisjäännös	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
7	Hämeenlinnantie 2	uusi kohde	kiinteä muinaisjäännös	työ- ja valmistuspaikat, nauriskuopat
8	Vehkosuontie	uusi kohde	kiinteä muinaisjäännös	työ- ja valmistuspaikat, nauriskuopat, maarakenteet, kuopat

Kiinteät muinaisjäännökset

1. Pöllönmäki

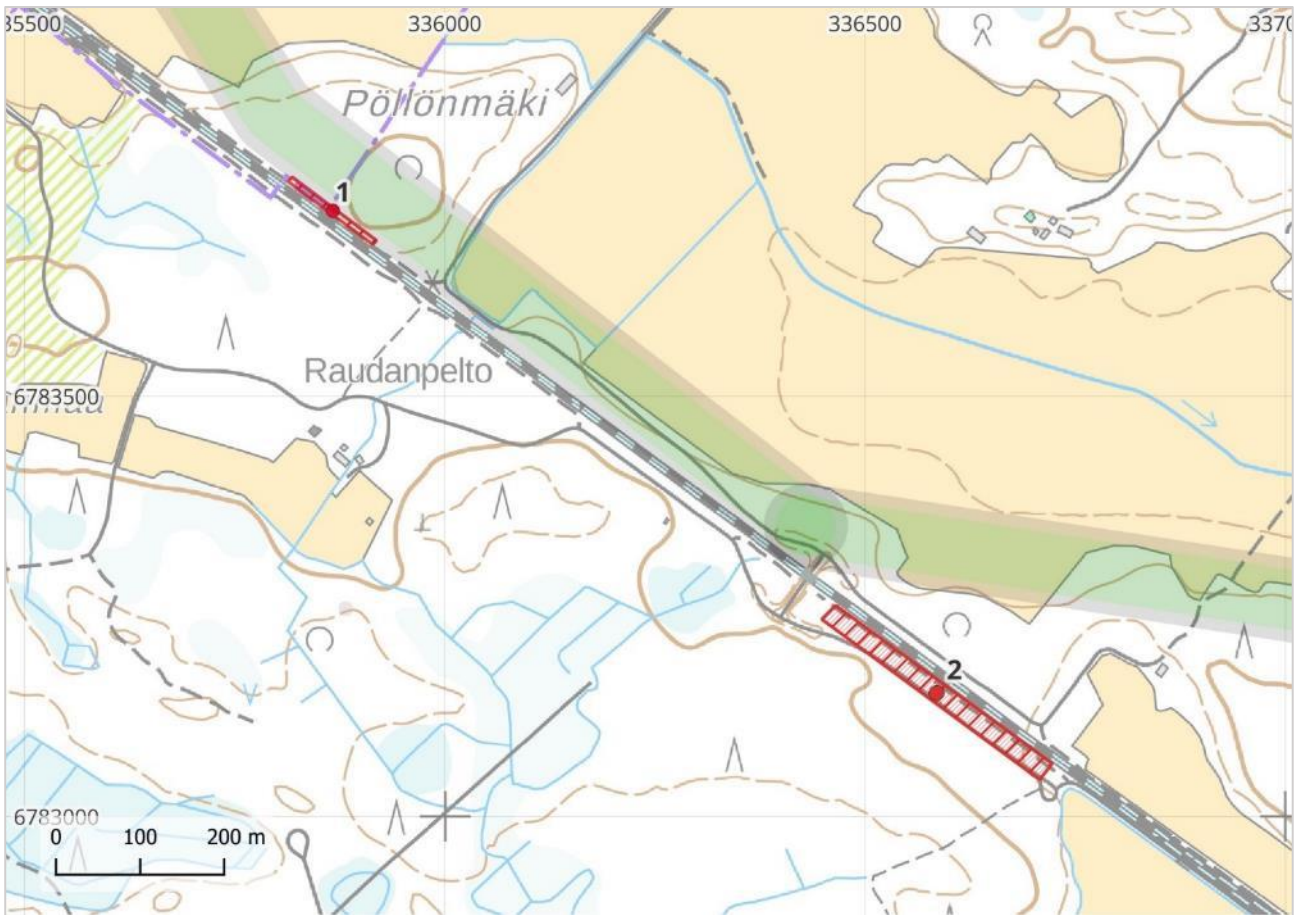
Kunta: Akaa/ Valkeakoski
 Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
 Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
 Muinaisjäännöstyyppe: kivrakenteet, kiviaidat
 Ajoitus: historiallinen, 1800-luku
 Koordinaatit: N 6783721 E 335866 z 99-100 m mpy
 Koordinaattiselite: havaitun aitalinjan keskipiste

Inventointihavainnot 2024:

Hämeenlinna-Tampere- junaradan koillispuolella ja Pöllönmäen lounaisreunalla havaittiin noin 112 metriä pitkä kipinäaita. Aita sijoittuu Valkeakosken ja Akaan kuntarajan molemmin puolin. Aita on tehty lohkotuista kivistä ja paikoitellen kivien keskellä on pystyssä noin 1- 1,6 metrin korkuisia puupaaluja. Aidan keskiosa on säilynyt parhaiten ja päädyt ovat sortuneet. Matalimmissa kohdissa aidan korkeus on noin 30-40 cm ja keskeltä noin 1,2 metriä. Aidan leveys on noin metri.

Kuva 2. Kipinäaidan keskiosa on parhaiten säilynyt. Kuvattu kaakkoon.

Kartta 9. Kohteiden 1 ja 2 sijainnit. MK 1: 9000.

2. Alavi

Kunta: Valkeakoski
 Muinaisjäännöstunnus: 1000024648
 Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
 Muinaisjäännöstyypit: kivrakenteet
 Ajoitus: historiallinen, 1800-luku
 Koordinaatit: N 6783147 E 336585 z 99 m mpy
 Koordinaattiselite: keskikoordinaatit
 Aiemmat tutkimukset: Timo Jussila ja Timo Sepänmaa inventointi 2013

Aiemmat tiedot:

Kulttuuriympäristön palveluikkuna: Kohde sijaitsee nykyisen junaradan lounaispuolella. Paikalla on metsän puolella junaradan suuntainen noin 300 m pitkä kivistä ladottu kipinäaita, joka on sammaloitunut.

Inventointihavainnot 2024:

Tunnettu kipinäaita tarkastettiin inventoinnin yhteydessä. Edellisen inventoinnin jälkeen junaradan viereen on tehty hiekkatie ja kipinäaita on tien lounaispuolella. Aidan ympäristössä on äskettäin tehty metsänraivaustöitä ja aita on paikoitellen peittynyt hakkuujätteen alle. Muutamissa kohdissa aita on sortunut tai sen yli on ajettu metsäkoneella. Havainnointia haittasi tiheä aluskasvillisuus. Ks. kartta edellisen kohteen yhteydestä.

Kuva 3. Alavin kipinäaidan kaakkoisosaa. Kuvattu luoteeseen.

3. Hämeenlinnantie

Kunta: Valkeakoski
 Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
 Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
 Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut
 Ajoitus: historiallinen (ajoittamaton)
 Koordinaatit: N 6781076 E 342595 z 107,5- 108,5 m mpy
 Koordinaattiselite: keskimmäisen kuopan sijainti

Inventointihavainnot 2024:

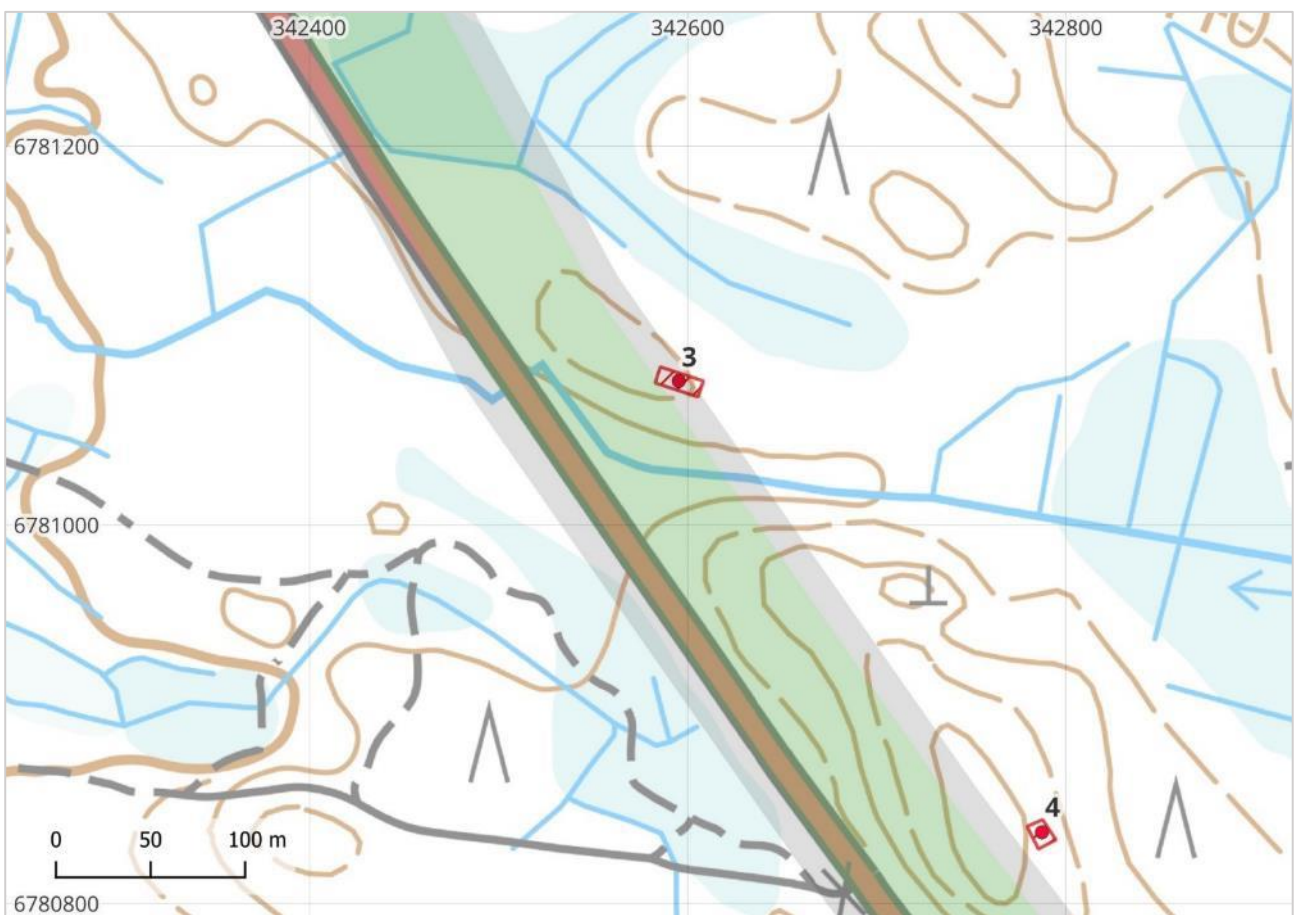
Hämeenlinnantien (nro 130) itäpuolella ja Pyhäsuon luoteispuolella havaittiin kolme pitkänomaista kuoppaa pienen mäen kaakkoisreunalla. Paikalla kasvaa havupuuvaltaista sekametsää. Kuopista lännenpuoleisin on suorakulmainen ja sen koko on noin 1,2 x 4 metriä ja syvyys noin 0,65 m. Kuopan reunat ovat melko jyrkät ja sen pohjoispuoleisella pitkällä sivulla on kuopan pituinen ja noin 2 metriä leveä ja noin 30 cm korkea maakasa/ valli. Kuopan pohjalle tehdyssä lapionpistossa havaittiin ainakin 15 cm paksu noen ja hiilenpalojen sekainen kerros. Kaksi muuta kuoppaa ovat muodoltaan V:n mallisia ja loivareunaisempia. Niiden koko on noin 1,5 x 4 metriä ja syvyys noin 70 cm. Pitkien sivujen vieressä on matalahkot (20-30 cm), reilun metrin levyiset vallit. Keskimmäiseen kuoppaan tehdyssä lapionpistossa havaittiin maaperän olevan kivikkoista moreenia ja reunimmaisessa kuopassa on puhtaanoloista hiekkamoreenia. Kuopista lännenpuoleisin vaikuttaa nuorehkolta hiilimiilulta ja kahden muun kuopan merkitys ei inventoinnissa selvinnyt.

Kuva 4. Kuopista länsipuoleisin, jonka pohjalla havaittiin noen ja hiilensekainen kerros. Kuvattu länteen.

Kuva 5. Kuvan etualalla keskimäinen kuoppa ja kolmas sen takana. Kuvattu kaakkoon.

Kartta 10. Kohteen 3 sijainti. MK 1: 4000.

4. Pyhäsuo 8

Kunta: Valkeakoski
 Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
 Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
 Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat, nauriskuopat
 Ajoitus: historiallinen (ajoittamaton)
 Koordinaatit: N 6780837 E 342787 z 113 m mpy
 Koordinaattiselite: kahden kuopan keskipiste

Inventointihavainnot 2024:

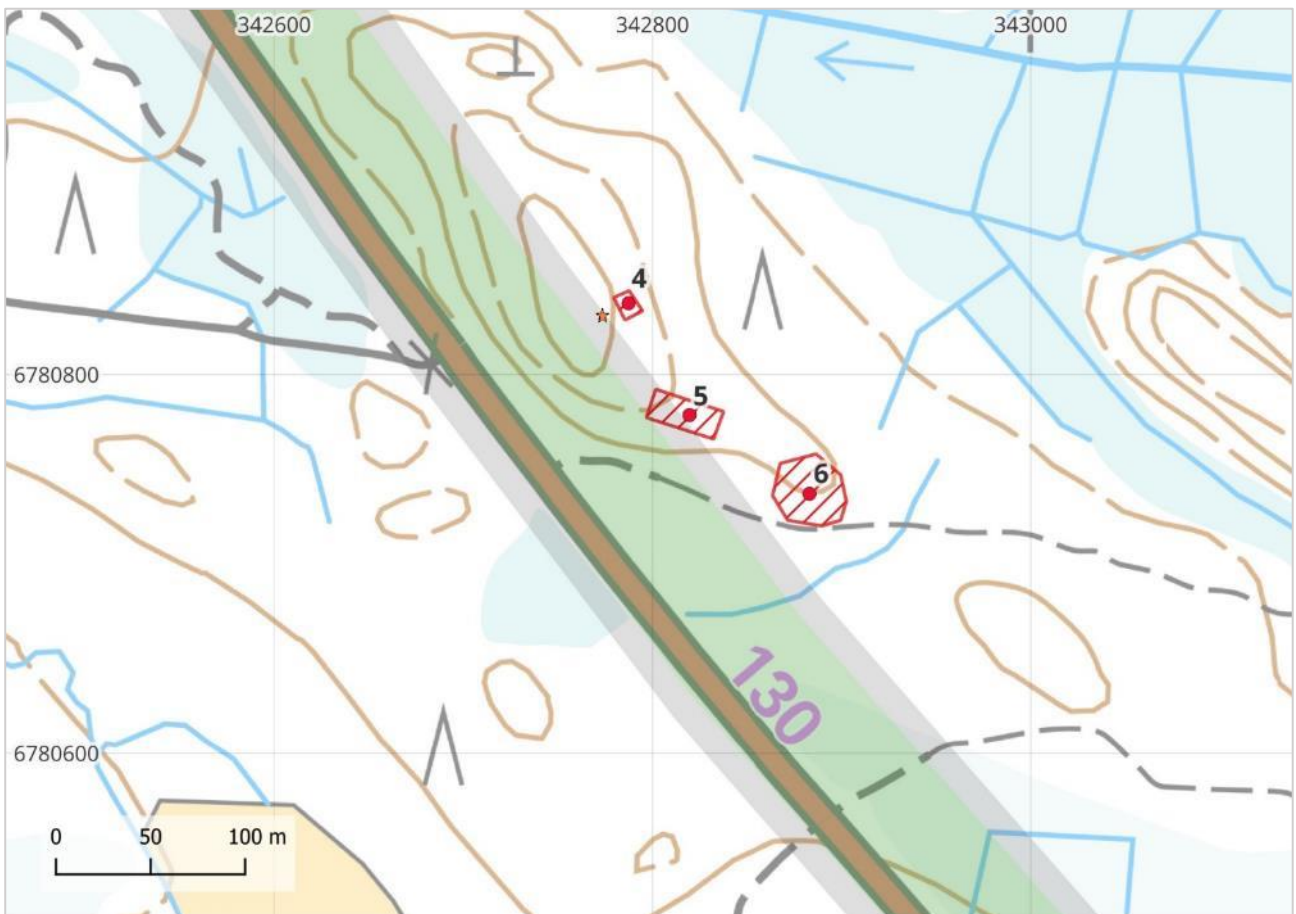
Pyhäsuolle laskevan mäen itäosassa, loivassa rinteessä havaittiin kaksi vierekkäistä, loivareunaista, kuoppaa. Maasto on avointa kuusimetsää. Kuoppien koko on noin 1 x 3 metriä ja syvyys noin 30 cm. Kuoppien ympärillä ei ole selkeitä valleja, mutta maa on aavistuksen koholla niiden reunoilla. Toiseen kuoppaan tehtiin lapionpisto, jossa sammaleen alla oli hiekkamoreenia. Kohteet vaikuttavat nauriskuopilta, mutta niiden ympäristössä (noin 50 m alue) ei havaittu muuta kaskeamiseen viittaavaa, esim. röykkiöitä. Noin 12 metriä kuoppien länsipuolella on melko modernin oloinen hiekanottokuoppa, jonka keskelle tehdyssä lapionpistossa on soraista hiekkaa. Em. kuoppaa ei otettu mukaan kohteen aluerajaukseen.

Kuva 6. Kaksi vierekkäistä, matalaa kuoppaa sijaitsevat loivassa rinteessä. Kuvattu itään.

Kuva 7. Modernilta vaikuttava hiekkanottokuoppa sijaitsee nauriskuoppien länsipuolella.

Kartta 11. Kohteiden 4-6 sijainnit. Oranssilla tähdellä merkitty modernilta vaikuttavan hiekkakuopan sijainti kohteen 4 länsipuolella. MK 1: 4000.

5. Pyhäsuo 9

Kunta: Valkeakoski
 Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
 Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
 Muinaisjäännöstyypit: työ- ja valmistuspaikat, maakuopat
 Ajoitus: historiallinen (ajoittamaton)
 Koordinaatit: N 6780778 E 342819 z 111-112 m mpy
 Koordinaattiselite: kuoppa-alueen keskipiste

Inventointihavainnot 2024:

Noin 40 metriä tunnetusta kiinteästä muinaisjäännöksestä Pyhäsuon 6:sta luoteeseen havaittiin yksitoista kuoppaa noin 15 x 40 metrin kokoisella alueella. Muodoltaan suorakulmaiset ja soikeahkot kuopat sijaitsevat etelään laskevan mäntymetsäisen rinteeseen yläosassa. Kuoppien koko on keskimäärin 1,5 x 2,5 metriä ja syvyys vaihtelee 40-70 cm:n välillä. Osa kuopista on korkean heinikon ja vatukon peittämiä. Kuoppien ympärillä ei ole selkeitä valjeja, mutta joidenkin vieressä maa on hieman koholla. Havainnointia vaikeutti paikoitellen epätasainen maasto ja korkea heinikko. Muutaman kuopan pohjalle tehdyissä lapionpistoissa maannos oli hiekkamoreenia ja paikoin hieman nokeentuneelta vaikuttavaa hiekkaa. Mitään selkeää noki- tai hiilikerrosta ei havaittu eikä kuoppien luonne selvinnyt inventoinnissa. Kuopat voivat liittyä historialliseen elinkeinotoimintaan, mutta tarkemman tyyppin tai ajoituksen selvittäminen vaatisi kohdennetumpia tutkimuksia. Ks. kartta edellisen kohteen yhteydestä.

Kuva 8. Kuopat sijaitsevat etelään laskevan rinteeseen yläosassa. Kuvassa yksi lännenpuoleisimmista kuopista. Kuvattu luoteeseen.

6. Pyhäsuo 6

Kunta: Valkeakoski
Muinaisjäännöstunnus: 1000023143
Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyypit: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus: historiallinen
Koordinaatit: N 6780737 E 342883 z 108-109 m mpy
Koordinaattiselite: kohteen tunnettu sijaintipiste
Aiemmat tutkimukset: Mikroliitti Oy inventointi 2012

Aiemmat tiedot:

Alueelta on todettu vuoden 2012 inventoinnissa neljä rännihautaa ja kaksi pientä pyöreää kuoppaa noin 20 m läpimittaisella alueella.

Inventointihavainnot 2024:

Kohde tarkastettiin inventoinnin yhteydessä ja se on ennallaan aikaisempiin havaintoihin nähden. Noin 40 metriä aluerajauksesta luoteeseen, havaittiin yksitoista suorakulmaista/soikeahkoa kuoppaa, joista tehtiin oma kohteensa (raportin kohde 5 Pyhäsuo 9).

Ks. kartta kohteen 4 yhteydestä.

Kuva 9. Kohde Pyhäsuo 6 sijaitsee avoimessa mäntymetsikössä. Kuvattu länteen.

7. Hämeenlinnantie 2

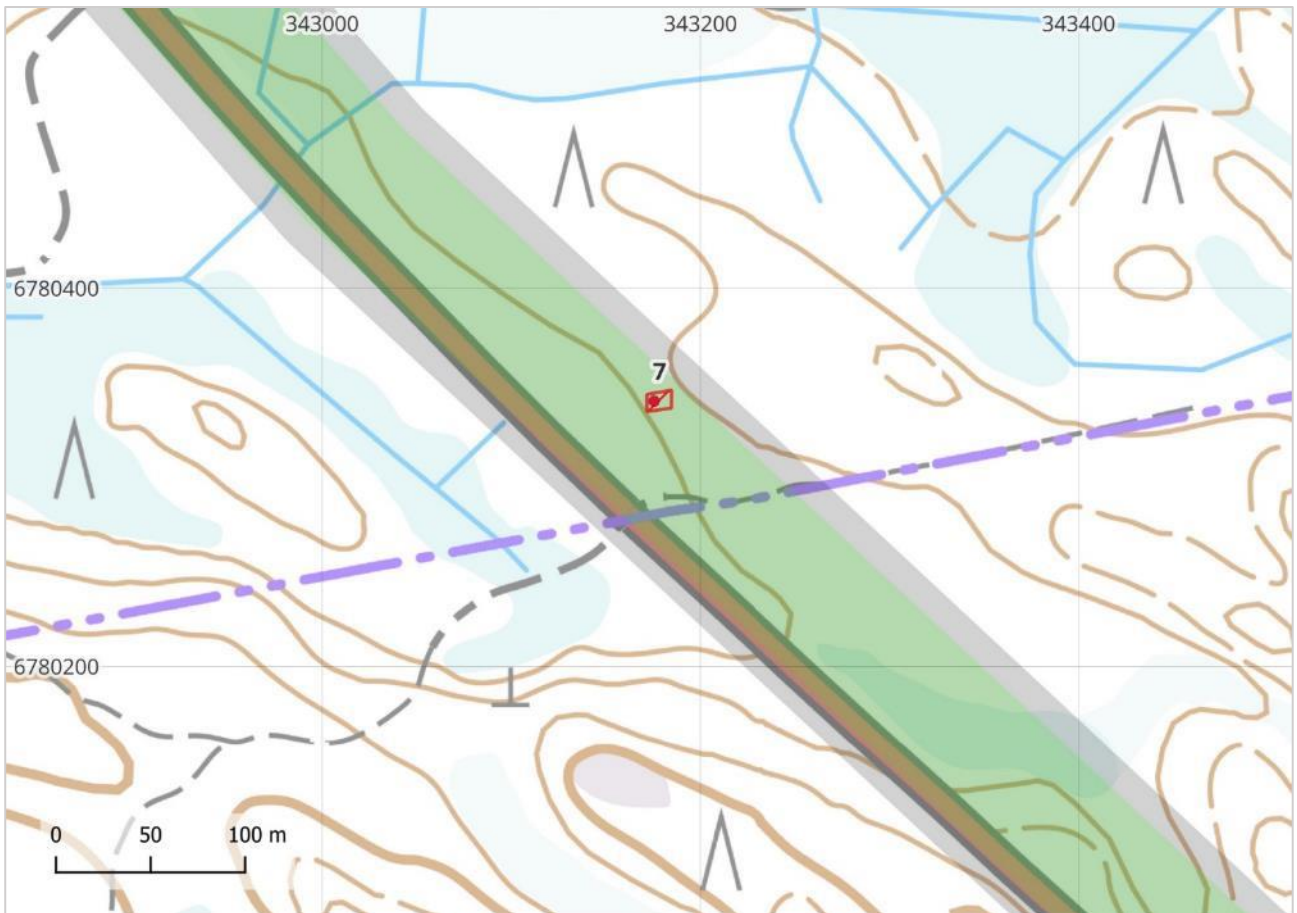
Kunta: Valkeakoski
 Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
 Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
 Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat, nauriskuopat
 Ajoitus: historiallinen (ajoittamaton)
 Koordinaatit: N 6780340 E 343175 z 108 m mpy
 Koordinaattiselite: Suuremman kuopan sijainti

Inventointihavainnot 2024:

Noin 40 metriä Hämeenlinnantiestä (nro 130) itään ja noin 55 metriä Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen rajasta pohjoiseen havaittiin kaksi hautamaista kuoppaa. Paikalla on avointa havumetsää. Suurempi kuoppa sijaitsee pienen mäen lounaaseen laskevassa rinteessä ja toinen tasaisella maalla sen koillispuolella. Kuoppien koko on keskimäärin 1 x 3,5 metriä ja syvyys noin 30-60 cm. Kuoppien pohjalle tehdyissä lapionpistoissa havaittiin hiekkamoreenia. Kohteet vaikuttavat nauriskuopilta, mutta niiden lähiympäristössä (noin 50 m säde) ei havaittu muuta kaskeamiseen viittaavaa, esim. röykkiöitä.

Kuva 10. Rinteessä sijaitseva suurempi kuoppa. Kuvattu kaakkoon.

Kartta 12. Kohteen 7 sijainti. MK 1: 4000.

8. Vehkosuontie

Kunta: Hämeenlinna
 Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
 Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
 Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat, nauriskuopat, maarakenteet, kuopat
 Ajoitus: historiallinen (ajoittamaton)
 Koordinaatit: N 6778597 E 345351 z 124-125 m mpy
 Koordinaattiselite: kuoppa-alueen keskipiste

Inventointihavainnot 2024:

Vehkosuolle vievän tien luoteispuoleisella mäntymetsäalueella havaittiin useita pitkänomaisia sekä suorakulmaisia kuoppia. Aluerajauksen koillisosassa sijaitsee kolme vierekkäistä hautamaista painannetta, ja yksi niiden eteläpuolella. Kuoppien koko on noin 1 x 3,5 metriä ja syvyys noin 30-60 cm. Kuoppien pitkällä sivuilla on valleja, joiden leveys on noin 1,5 metriä ja korkeus on noin 20 cm. Yhden kuopan keskelle tehtiin lapionpisto, jossa havaittiin parin sentin kerros hieman noen sekaista hiekkaa, jonka alta tuli puhtaanoloinen hiekka. Kuopat vaikuttavat nauriskuopilta, mutta mitään muuta kaskeamiseen viittaavaa niiden ympäristöstä (noin 100 m) ei havaittu.

Parikymmentä metriä em. kuoppien eteläpuolella sijaitsee kaksi suorakulmaista kuoppaa (koko noin 2,5 x 3,5 metriä), joihin tehdyissä lapionpistoissa havaittiin soraista hiekkaa. Kuoppien pitkällä sivuilla on matalahko (n. 20 cm) ja noin 1,4 metriä leveä valli. Suurempien kuoppien merkitys jäi hieman epäselväksi. Ne voivat olla maanottokuoppia tai liittyä johonkin elinkeinohistorialliseen toimintaan.

Kuva 11. Neljä hautamaista kuoppaa sijaitsevat lähekkäin avoimessa mäntymetsikössä. Kuvattu pohjoiseen.

Kuva 12. Toinen aluerajauksen eteläosassa sijaitsevista kuopista. Kuvattu lounaaseen.

Kartta 13. Kohteen 8 sijainti. MK 1: 4000.

Lähteet

Tutkimusraportit:

- Jussila, Timo ja Sepänmaa, Timo 2013. Akaa-Valkeakoski-Hämeenlinna vesihuoltolinjan muinaisjäännösinventointi 2013. Mikrolitti Oy.
- Kauhanen, Riku & Luoto, Kalle 2021. Akaan historiallisen ajan kyläpaikkojen arkistoinventointi. Heilu Oy.
- Luoto, Kalle 2011. Pirkanmaan historiallisesti merkittävät tiet, karttaselvitys. Pirkanmaan maakuntamuseo.
- Poutiainen, Hannu & Bilund, Antti 2012. Valkeakoski, Jutikkalan itäpuolen osayleiskaava-alueen eteläosan (Pyhäsuu) muinaisjäännösinventointi 2012. Mikrolitti Oy.
- Taivainen, Jouni 2007. Maakaasuputkilinjainventointi Hämeenlinna-Lempäälä 2007. Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset. Museovirasto

Digitaaliset lähteet:

- Kulttuuriympäristön palveluikkuna: <https://www.kyppi.fi/>
- Timo Meriluodon vanhat kartat – sivusto: <https://timomeriluoto.kapsi.fi/Sivut/Paasivu/KARTAT/KARTAT.html>
- Kalmbergin kartasto R IV : List 8, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2007815>

Kartat:

Kansallisarkisto:

- Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ia.* Pitäjänkartasto:
 - o 2132 02+01 Ia.* -/- - Sääksmäki (--). Tiedosto 1080409. Kansallisarkisto. Viitattu 20.6.2024. (v. 1842)
 - o 2132 01 Ia.* -/- - Kalvola (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 20.6.2024.
- Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ib.* Senaatin kartasto:
 - o XVI 25 [Hattula] (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 20.6.2024. (v. 1899)
 - o XV-XVI 26-27 [Sääksmäki] (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 20.6.2024.
- Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. MHA U Uudistuskartat ja -asiakirjat. H HÄMEEN LÄÄNI. Kalvola:
 - o H32:8/10-47 Keikkala; N:ot 1-11, isojaonjärjestelystä kartta ja asiakirjat (1911-1911). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 20.6.2024.
 - o H32:8/1-2 Keikkala; Tiluskartta ja selitys (1698-1698). Tiedosto 2. Kansallisarkisto. Viitattu 20.6.2024.
 - o H32:19/1-21 Sittala; N:ot 1-5 tässä kylässä, N:ot 1-9 Taljalan kylässä sekä Kuurilan, Niemen ja Paakkosten yksinäistalot: isojaonkartta, pöytäkirja ja jakokirja (1792-1797). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 20.6.2024.
- Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. MHA U Uudistuskartat ja -asiakirjat. H HÄMEEN LÄÄNI. Sääksmäki:

- H75:6/1-6 Munttee; N:ot 1-4, isojaonkartta, jakokirja ja pyykkiselitys (1848-1848). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 3.7.2024.
- H73:6/3-4 Jutikkala; N:ot 1-2, kartta ja jakokirja peltojen jaosta (1767-1767). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 3.7.2024.
- H73:14/2-3 Lahinen; Rajankäyntikartta ja selitys Jutikkalan kylää vastaan tässä kunnassa, sekä Heinun ja Keikkalan kylää vastaan Kalvolan kunnassa (1750-1750). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 3.7.2024.
- H74:9/14-56 Sillantaka; N:ot 1-2 tässä kylässä, N:ot 1-10 Tarttilan kylässä sekä Kantalan, Saaren ja Uittamon yksinäistalot: isojaonjärjestelystä kartta, jakokirja ja pyykkiselitys (1859-1880). Tiedosto 2. Kansallisarkisto. Viitattu 25.7.2024.
- H73:22/1-16 Mulkue; [nimeke on kirjattu kokonaisuudessaan Tietosisältökenttään] (1768-1860). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 25.7.2024.

Maanmittauslaitos:

- Separat förrättningskarta, storskifte, Wierimunda by, Onnela by
- Separat förrättningskarta, storskifte, Judikala säteris ägor
- Separat förrättningskarta, storskifte, Tyrsäwä by
- Separat förrättningskarta, storskiftesreglering, Terdis, Kyjä, Tyrfäis, Mulkue och Kalalax byar
- Separat förrättningskarta, storskifte, Linnais och Matiala byars ägor

Vanhat painetut kartat- latauspalvelu:

- 2114 11 Toijala, v. 1959
- 2132 02 Sääksmäki, v. 1956
- 2132 01 Kalvola, v. 1956